

Múzeumban – Albertfalván

Olyan gyakran használjuk a „hely szelleme” (genius loci) kifejezést, tán már el is kopott. Noha Kelenföldön, csak néhány buszmegállónyira lakom Albertfalvától, mégis, ha ebben a városrészben járok, mintha más világba csöppennék. Mi olyan más? A családi házak úgy illeszkednek és kapaszkodnak egymásba, mintha tudnák, még pár száz méter és tízemeletes betonmonstrumok árnyéka vetül rájuk. Virágosak, földszintesek, kertesek, csendesek. A kissé távolabbi utcákban a páremeletes házak ugyanazzal a nyugalommal, sok zölddel, virágos ablakkal, de már egy másik, egy újabb időszak emlékét idézik. Ezek az épületek és utcák adják Albertfalva városias jellegét. Korábban többször is jártam ott nyomdában, munkaügyben. Ilyennek ismertem meg Albertfalvát. Amikor az Újbuda Német Kisebbségi Önkormányzata ide költözött, egymás után nyíltak ki az emeleti ablakok, és jöttek az érdeklődő – a barátságos vagy éppen szigorúbb – ellenőrző kérdések. Kik is vagyunk mi? Mit fogunk itt csinálni? És ugye, nem éjszaka?! Ez alkalommal egy családi házba látogattam el – amely szépen illeszkedik a Pentele utca házsorába –, s megismerhettem az *Albertfalvai Helytörténeti Gyűjteményt és Iskolamúzeumot*, valamint annak hetvennyolc éves vezetőjét, *Beleznay Andort*. Belekóstolhattam a település izgalmas, gazdag, sokszínű múltjába... Tart-sanak velem!

Albertfalva és a múzeum születése

A ráckevei uradalom, korona-birtokként, Mária Terézia királynő sorrendben ötödik gyermeke, *Mária Krisztina* főhercegnő *Wettin* Albert Kázmér Ágost (1738-1822) szásztescheni herceggel 1766-ban kötött házassága után nászajándékként került a fiatal hercegnő birtokába. Halála után az uradalmat férje örökölte, aki királyi helytartóként tevékenykedett Magyarországon. A ráckevei uradalom prefektusa, *Georch Illés* – Albert herceg engedélyével – 1819. március 1-én jelentette meg azt a hirdetést, melynek értelmében 50 házhelyet jelöltek ki a Fehérvár felé vezető út mentén, annak két oldalán. Ekkor és így kezdődött meg a település kialakulása, amely ezt követően szakadt el Promontortól. Ezért tekintjük ezt az időpontot Albertfalva születésnapjának. A helység először a betelepülők többségét alkotó szászoktól a *Sachsenfeld* (Szászföld) nevet kapta. E névvel találkozunk már az 1825-ben megjelent pecséten is. A későbbi idők folyamán kapta a település – Albert herceg emlékét megőrizendő – előbb az *Albert-falu*,

Beleznyay Andor

majd később a végleges *Albertfalva* nevet. E névváltozásokat a múzeumban látható, az idő előrehaladtával változó pecsétek feliratai is tükrözik. (Van köztük olyan is, melyen mind magyarul, mind németül olvasható a felirat.) Albertfalva, mint falu 1900-ban nyerte el a községi rangot, 1910-re pedig nagyközséggé nőtte ki magát. Nagy-Budapesthez 1950. január 1-ével csatolták. Ekkor szűnt meg önállósága, mely 131 évig tartott.

A Petőfi Sándor Általános Iskola fizikatanára és igazgatója, *Beleznyay Andor* 1978-ban, az oktatás bevezetésének 150. évfordulójára emlékezve, kiállítást szervezett. A diákok és szülei hozták a fényképeket, a tárgyi emlékeket, így gyűlt össze a jubileumhoz méltó kiállítás anyaga. Amikor véget ért az ünnepi év, azonnal felmerült a kérdés: mi legyen a gyűjtemény további sorsa? 1930-tól az épület, amelyben beszélgetünk, igazgatói lakás volt. Miután a gyűjtemény folyamatosan tovább bővült, ide került, ebbe a házba. Hamar híre ment, hogy az igazgató bácsi semmit nem dob ki, nem küld vissza, mindent megőriz. Hozták is az egykor oly híres asztalos dinasztiaik műhelyeiből a szerszámokat, az Albertfalván készült termékeket... Egyre csak gyarapodott az anyag.

Albertfalva története igen gazdag – mondja *Beleznyay Andor* –, a Múzeumban a római kortól napjainkig sok tárgyi emléket őrzünk. Az iparosodást a Duna közelsége is elősegítette. Jött a fa a folyón, amit az itt élő jó szakemberek feldolgoztak. A virágzó asztalosműhelyek mellett megalakult az első magyar repülőgépgyár is, majd követte a többi helyi üzem: a cernázó, a festékgyár, a szellőző művek, az öntödei vállalat, a híradástechnikai gépgyár, a Caola kozmetikai vállalat telepei, üzemrészei és sorolhatnám tovább. Mindezek emlékei természetesen láthatók is nálunk.

Az első kápolna és az iskolamúzeum

Lemegyünk a pincébe. Csodálatos kis iskolakápolna fogad az egyik teremben, egyháztörténeti ritkaság! Az albertfalvaiak *Budafokra* jártak templomba, mert sajátjuk még nem volt, ezért hétvégenként az iskola tornaterme átalakult kápolnává. Itt miséztek az első plébánosok. Hétfőtől a tornaterem aztán ismét az eredeti szerepét töltötte be. A kápolna teljes berendezése megmaradt a zászlókkal, s kiegészült az eddigi plébánosok képeit tartalmazó tablókkal. Az iskolamúzeum 1928 óta őrzi az akkori palatáblákat, oktatási eszközöket, tollakat, s a rengeteg fényképet,

A Promontor 122. számú határkő is itt áll. A határköveket a város szélén állították fel, ezek jelezték a városhatárt.

Egyedülálló egyháztörténeti ritkaság az iskolakápolna, mely a Petőfi Általános Iskola tornatermében működött vasárnapként.

Bajtai László felvételei

Az első Repülőgépgyár makettje

a végzősök tablóit. „A legszebb pillanatok számomra, amikor szülők jönnek el gyermekeikkel és fedezik fel a nagymamát vagy a nagypapát a képeken. Felelevenedik a közös családi múlt, nagy mesélések, emlékezések tanúi vagyunk ilyenkor. És jönnek iskolai osztályok, rácsodálkoznak a pennákra, a régi iskolára, mindent megtalálnak itt a pedagógusok, ami az oktatáshoz, a múlt megidézéséhez szükséges. Az osztálytalálkozók is itt kezdődnek, 40-50 éve végzett diákok jönnek, keresik a régi iskolát, s a tablókön magukat. Itt gyülekeznek, majd folytatják valahol másutt, egy étteremben” – meséli Beleznay Andor.

A 30 éves Iskolamúzeum egy tárlója

Dr. Lechner Jenő tervei alapján 1941-ben készül el Albertfalva saját temploma. Az építőművész akkor épp a főiskolán tanított és – pénz híján – hallgatóit kérte fel, készítsenek oltárképet a templom számára. Több munka is született. Nemrégiben járt ott egy hölgy, aki megállt az egyik kiállított oltárkép előtt és azt mondta: „De hát ezt én festettem!”. Lehet – így az igazgató –, ha önt *Séd* Teréznek hívják. Így találta meg az alkotó 1941-ben festett oltárképét.

Valamennyi látnivalóról lehetetlenség írni, de megkérdeztem: a pedagógusokon, gyerekeken, helybélieken és elszármazottakon kívül járt-e itt, és megcsodálta-e már érdeklődő kerületi képviselő a gazdag gyűjteményt? A most harminc éves Iskolamúzeum és Helytörténet Gyűjtemény igazgatója keserűen mondja, hogy még soha. „De járt és énekelt itt *Simándy* József, aki Albertfalváról származott s a Múzeum Baráti Körének tagjai sokat segítettek, segítenek a munkában. *Dr. Hoffman* Pál vegyész-mérnök, a budafoki *Garbóczi* László, a kelenvölgyi *Sturdik* Miklós. Apropos Kelenvölgy! Tudta, hogy korábban Budafok VII. kerülete volt? Most keresek méltó helyet a 122-es számú határkőnek. Az ötvenéves fenyőfát már nem tudom megmenteni, kivágják, de a követ elviszem. Valamikor ezek a határkövek jelezték Budapest határát. Ja, és itt ez a bizonyítvány, most hozta be egy asszony. 1924-ben a Neuschoss-Lichtig Faipari Műveknél tanulta a szakmát egy felmenője. Ha nem itt vagyunk, helyben, ez sem jut el soha a Múzeumba...”

Asztalos szerszámok a kiállításon

Elmenőben még megmutatja a bor-szobát. Ez az én magángyűjteményem, a feleségem elzavart vele, hát ide menekítettem harmincnyolc ország hatszáz féle borát – mondja viccesen Beleznay Andor, akiről nemrégén forgattak portréfilmet az Újbuda TV munkatársai. Budapest XI. kerülete, Újbuda tizenhat kiemelkedő személyisége között fogják őt is bemutatni. Az önkormányzati intézményt minden hét kedden és csütörtökön délutánonként látogathatják az érdeklődők, az albertfalvai Pentele utcában. Mindenkinek érdemes és tanulságos ellátogatni ide.

Mayer Éva

Göttler Rezső fűszeres a boltja előtt, dokumentumfotó